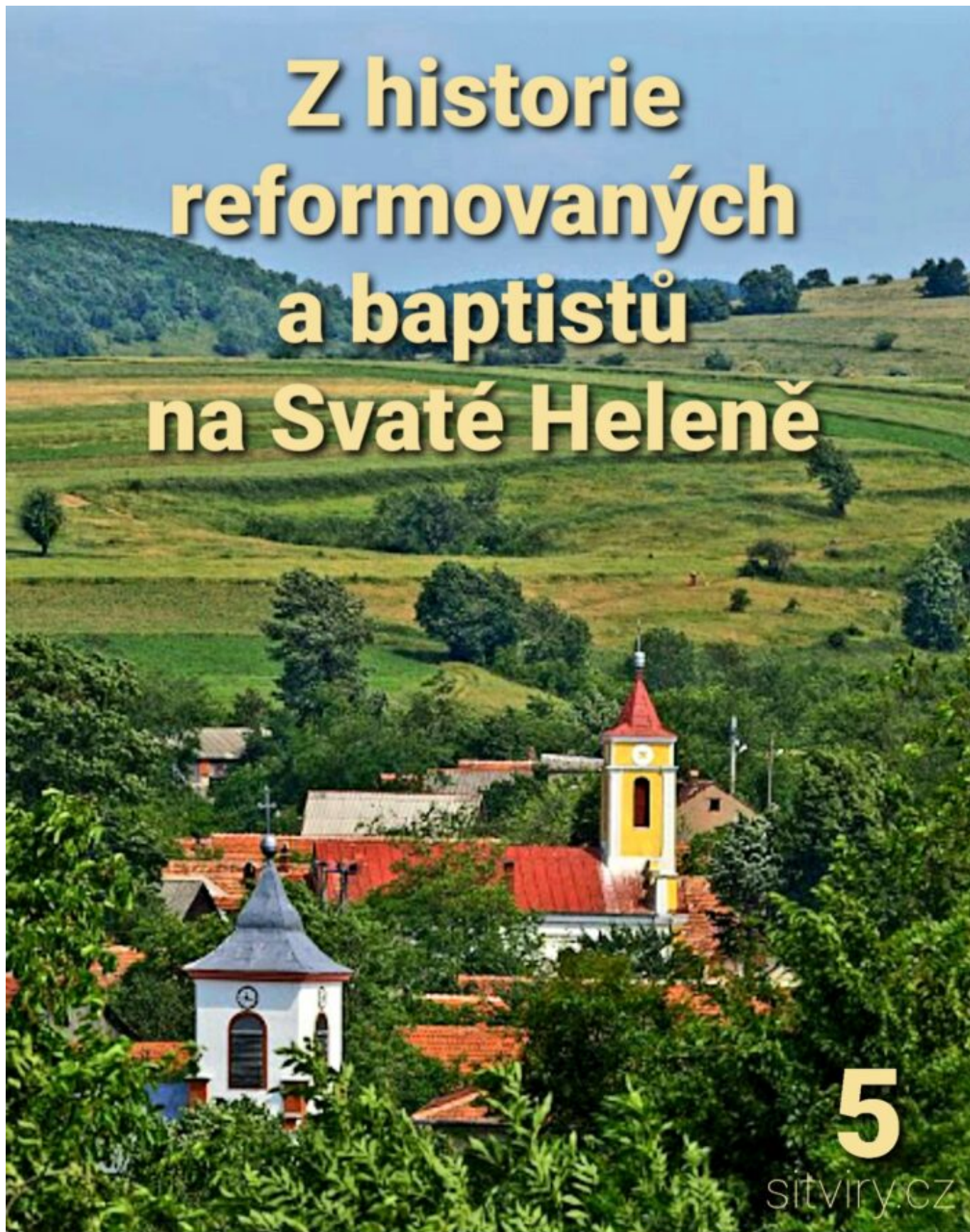

Z historie reformovaných a baptistů na Svaté Heleně 5.

V pátém dílu Z historie reformovaných a baptistů na Svaté Heleně pojednává Michal Pavlásek o svatohelenském světě očima reformovaných farářů z Československa.

Z historie reformovaných a baptistů na Svaté Heleně V.

Z historie reformovaných a baptistů na Svaté Heleně

Svatohelenský svět očima reformovaných farářů z Československa

Do takovéto vyhrocené situace občasně přijíždí mapovat situaci reformovaného sboru faráři ČCE, jejichž zkušenost a získané poznatky je vedou k závěrům vyslat ke členům stávajícího sboru, který se v této fázi nejprve po vystoupení většiny ke *svobodným* a poté i k baptistům přiblížil k zániku, stálého pracovníka na „vinici Páně“. Důvodem rychlého opouštění sboru byly i špatné zkušenosti, které

reformovaní prodělali s maďarskými reformovanými faráři, dojíždějícími na Helenu z Klopodie³³, ke které sbor i v těchto letech nadále administrativně patřil³⁴. Katolický učitel Schlögl konflikty vyložil v rovině ryze národní, kdy proti Čechům stojí nepřítel „maďarón“ (Schlögl 1934). Tuto interpretaci následně badatelé přijali, na čemž se dá dobře doložit, že i počáteční denominační spory mezi reformovanými a katolíky byly ve vleku „etno-národní“ optiky, s jakou události prezentovali aktivní šířitelé osvětově-buditelské mýtovky – učitelé Jindřich a Jan Schlöglvé. Jejich čtení situací bylo viděním badatelů přijímáno jako jediné východisko dalších rozkolů a denominačního tříštění, čímž tak zvětšující etnizační tendence konceptu krajanství podporovali.

V druhé půli 20. let přicházející faráři ČCE totožné události, komentované Schlöglem v národním duchu, nahlížejí jinou rovinou, vycházející z dobové postupující marginalizace sboru přestupováním k probuzeneckým denominacím. Nebezpečí podle Prudkého pro budoucí chod reformované církve představují hlavně baptisté, kteří vyvstávají z „duchovní výše“ a ze skutečnosti, že právě z řad této denominační skupiny se rekrutují bohatí rolníci i lidé s významným postavením v rámci vesnice³⁵.

Podívejme se nyní, jak bylo náboženské tříštění nazíráno kazatelem Pechem, působícím na Heleně koncem 30. let 20. století: *„Náboženský rozkol na Heleně byl způsoben třicetiletou misíí sekty Modrého kříže. Hlavními disidenty, kteří z reformovaných odešli, byla rodina kurátora Kovaříka k sektě Modrého kříže – k svobodným evangelíkům přešel, aby podpořil abstinenční hnutí.“*³⁶

Z obsáhlých zpráv F. Poláka³⁷ je možné vytvořit obraz událostí spojených se zánikem svobodné reformované církve, který byl dosud chápán jako důsledek státního zákazu svobodných. Nově dostupné výpovědi svědčí spíše o vzrůstu vlivu baptistické denominace, vedoucím ke konfliktu dvou náboženských skupin rozdělených otázkou křtu a vzájemnými osobními spory. Dochází tak k denominačnímu tříštění analogickému tomu, k němuž došlo uvnitř reformovaného sboru v 90. letech 19. století, po kterém část obrácených odchází do Bulharska, kde stojí u vzniku Vojvodova. Ve světle Polákových zpráv byl příčinou rozkladu uvnitř svobodných latentní konflikt způsobený důsledným požadavkem na osobní probuzení ve víře, tak jak je na něm probuzenectví založeno (Katuščák a kol. 1994). Z výpovědi je patrné, proč Prudký nazval Kyšku „otcem baptismu“ na Heleně. *„Problematický [je] napjatý vztah mezi Kyškou a mládeží, ta se kostelu vyhýbá, již jako kazatel svobodné ref. církve mládeži zakazoval vstup do kostela – vadí mu, že nejsou obráceni, stejně jak mladí ref., proto došlo k rozkladu ve svobodné církvi, Kyška totiž vyloučil ze sboru na rok ženu presbytera Skřivánka, když přes zákaz poslala na shromáždění svoji dceru. To vedlo Skřivánka k vystoupení ze svobodné církve a zakládá sbor baptistický, z podobných důvodů se k němu se pak přidala větší část sboru, Kyškovi zůstalo věrno jen skupinka žen!“*

*„Ve skutečnosti příčinou rozkladu svobodných byla kázeň, kterou Kyška prováděl krajně nerozumným způsobem na Skřivánkově ženě a dceři. Velmi zarážející jest v jeho vzpomínkách psaných v době, kdy už působil v kostele reformovaném, že viní církev ref. ze sobecké církevní politiky, jako by církev reformovaná usilovala jenom o trhání kořisti ze svobodného sboru na Heleně.“*³⁸ Činíme vzhledem ke Kyškovi tento závěr: Příčinou rozkladu svobodné ref. církve na Heleně nebyl v první řadě zákaz ke shromažďování, nýbrž naprostý úpadek duchovních sil. Svobodná církev ztratila svou vinou mládež. Mezi členstvem navzájem a sborem a Kyškou byly neutěšené vztahy.“

Kazatel Polák ve svém dopise otevřel zcela novou interpretační rovinu, s jakou na náboženský rozkol lze nahlížet. Konceptu striktně etnickou můžeme nahradit teorií konfliktu, protože se nám nabízí vyhodnocení situace formou analytického modelu „in-group conflict“ (Brewer 1999) v rámci sociálního prostoru vymezeného katastrem obce Svatá Helena, tj. jako roztržka mezi obyvatelstvem uvnitř lokálního prostředí, kdy zvýhodňování vlastní skupiny a naopak negace druhé jsou dvě strany téže mince (Cairns a kol. 2006, 701). Dvojí charakter in-group konfliktu v sobě obsahuje dvojí tendence – na jednu stranu sociální pohyb v důsledku vyjednávání distinkčních pravidel, na druhou

stranu staví mezi skupinami mentálně zakoušené meze, jejichž překročení se podaří pouze v případě přijetí jejich distinkčních znaků jako „svých“. Dědictví probuzenectví importované prostřednictvím spolku Modrý kříž a svobodné reformované církve tak mezi Svatohelenskými nacházelo stále živnou půdu.

V souvislosti s oficiálním zánikem náboženské obce *svobodných* je pro další náboženský vývoj zásadní, že myšlenka na sjednocení „starých“ reformovaných a *svobodných*, čili těch, kteří přijali pouze formální záštitu reformovaného sboru, přinesla další náboženské vymezování a konflikty. Sami tito bývalí svobodní přijali záštitu reformované církve pod vlivem rozhodnutí biblisty Kýšky, který sledoval linii institucionálního krytí – tedy pouze formálního připojení naoko jemu i nadále věrných souvěrců.

Michal Pavlásek

Poznámky:

³³ Obec se sídlem fary reformované církve, pod kterou reformovaný sbor na Svaté Heleně administrativně patří.

³⁴ Pamětní kniha clopodijského reformovaného sboru Esperesi Kőrleveck 1881 től 1905 ig. Uložena v soukromých rukou u pana Schmolla, Clopodia, Rumunsko. Kopie v archivu autora.

³⁵ Zpráva Františka Prudkého z roku 1928.

³⁶ Dopis Jaroslava Pecha z 26. června 1939.

³⁷ Zpráva Františka Poláka z 22. srpna 1931.

³⁸ Mluví o Kýškově publikovaném svědectví (Míčan 1931, 112), což mimo jiné ukazuje na fakt, že Míčanův spis byl na Heleně rozšířený.